خون
فصلنامه پژوهشی
دوره ۷ شماره ۱ بهار ۸۹ (۱۶-۹)

مقاله پژوهشی

آگاهی، نگرش و عملکرد مردم زاهدان در مورد اهدای خون

فاطمه رخشانی[۱]، اسماعیل صانعی مقدم[۲]، محسن سلطانی صبی[۳]، طیبه رخشانی[۴]

چکیده

سابقه و هدف

اهدای خون درکشورهای توسعه یافته، ۱۸ برابر بیشتر از کشورهای در حال توسعه است. اگر تنها ۵٪ از کل جمعیت به طور مستمر خون اهدا کنند، ذخیره کافی برای تأمین نیازهای جامعه وجود خواهد داشت. این رقم در کشورهای در حال توسعه کمتر از ۱٪ است. مطالعه آگاهی، نگرش و رفتار افراد در مورد اهدای خون می‌تواند به برنامه‌ریزان برای گسترش این رفتار کمک نماید.

مواد و روش‌ها

مطالعه‌ای مقطعی(توصیفی ـ تحلیلی) در سال ۱۳۸۶ بر روی ۳۱۹ نفر از مردم شهر زاهدان در محدوده سنی ۱۸ تا ۶۰ سال انجام شد. افراد مورد مطالعه از ۵ نقطه جغرافیایی مختلف شهر به صورت تصادفی انتخاب و اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردید. آزمون همبستگی، T-test و آنالیز واریانس با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۱۱/۵ انجام شد.

یافته‌ها

۶۱/۶٪ شرکت‌کنندگان مرد، ۵۷/۴٪ متاهل و میانگین سن آنان ۲۹ سال بود. ۴۰/۱٪ افراد سابقه اهدای خون داشتند که ۵۰٪ آنان بیش از سه بار خون اهدا کرده بودند و ۱۰/۷٪ سابقه اهدای خون مستمر داشتند. ۶۰٪ مراجعین سال گذشته خون اهدا کرده بودند. میانگین نمره آگاهی ۱/۳ ± ۳/۴٪ از ۸ نمره و میانگین نمره نگرش ۲/۴ ± ۱۹/۸٪ از ۲۴ نمره بود. کمترین اطلاع از سن مناسب اهدای خون بود. مردان به طور معنی‌داری سابقه اهدای خون بالاتری داشتند. مهم‌ترین منبع کسب اطلاع، رادیو و تلویزیون بود.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان داد که توجه بیشتر به زنان و نیز باورهای غلط در جامعه و بهره‌گیری از انگیزه معنوی مردم، احتمال اهدای خون در جامعه را ارتقا می‌بخشد.

کلمات کلیدی: اهدای خون، آگاهی، نگرش

تاریخ دریافت : ۸۷/۴/۳۱
تاریخ پذیرش : ۸۸/۹/۲۱

۱ـ مؤلف مسؤول: PhD آموزش بهداشت ـ استاد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان ـ دانشکده بهداشت ـ صندوق پستی: ۵۸۹
۲ـ دکترای علوم آزمایشگاهی ـ مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران و پایگاه منطقه‌ای آموزشی زاهدان
۳- دانشجوی پزشکی ـ دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان
۴- پزشک عمومی ـ سازمان هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

مقدمه

سالیانه حدود ۷۵ میلیون واحد خون در سراسر دنیا اهدا می‌شود(۱). اهدای خون به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در کشورهای توسعه یافته، ۱۸ برابر بیشتر از کشورهای کمتر پیشرفته است. اگر تنها ۵٪ از کل جمعیت به طور مستمر خون اهدا کنند، ذخیره کافی برای تأمین نیازهای جامعه خواهیم داشت. این رقم در کشورهای در حال توسعه کمتر از ۱٪ است(۱). در کشور ایران این رقم ۲/۶٪-۲/۵٪ و اهدای خون به شکل ۱۰۰٪ داوطلبانه و بدون مشکلات مادی می‌باشد(۳، ۲).

در پژوهشی جهت بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد اهداکنندگان در نیجریه، ۹۲٪ اهداکنندگان انگیزه خود را کمک به بیمارستان می‌دانستند. بیش از ۹۸٪ این افراد باسواد و یک سوم آن‌ها تحصیلات دانشگاهی داشتند. در بین این افراد، ۴۱٪ انگیزه اهدا داشتند و تنها ۱۳/۶٪ پول در قبال اهدا را ترجیح می‌دادند(۴).

سه هدف عمده در آموزش و ایجاد انگیزه در اهداکنندگان عبارت است از: ایجاد تغییر در آگاهی و باورهای افراد در رسیدن به درک پیوند بین اهدای خون و نجات یک انسان، ایجاد تغییر در رفتار افراد به طوری که تمایل به اهدای خون به شکل منظم و داوطلبانه و بدون دریافت مزد باشد و اطمینان از این که اهداکنندگان اهمیت سالم بودن خون خود را درک کرده و در صورت عدم سلامت، از اهدای آن خودداری می‌کنند(۵، ۳).

ارزیابی جنبه‌های اهدای خون در ۲۰۰ دانشجو در بنگلادش، نشان داد که ۹۳٪ پاسخ‌دهندگان نسبت به اهدای پولی، نگرشی منفی داشتند(۶). در حالی که در مطالعه‌ای در لیتوانی، ۹۳٪ اهداکنندگان دریافت‌کننده پول، به طور منظم خون اهدا می‌کردند و تنها ۲۰/۶٪ اهداکنندگان داوطلب به طور مستمر خون می‌دادند(۷). در مطالعه‌ای در ایالت کبک کانادا در سال ۲۰۰۳ ، مشخص شد تنها ۳٪ بالغین خون اهدا می‌کردند که ۵۵٪ آن‌ها زن و ۶۱٪ باسواد بودند(۸).

در مطالعه‌ای در نیجریه، عمده‌ترین دلایل عدم اهدای خون در ۴۷٪ افراد ترس از عوارضی هم‌چون کاهش وزن، اختلال جنسی، فشار خون بالا و مرگ ناگهانی بود(۴).

در پژوهشی در توگو در سال ۲۰۰۰، دلایل عدم اهدا، ترس از ابتلا به بیماری به خصوص ایدز (۹/۷٪)، عدم آگاهی(۲۵/۳٪) و اعتقادات مذهبی(۱۹/۵٪) عنوان شد(۹).

در سال ۲۰۰۳ در مطالعه‌ای در عربستان بین مردان، ۹۴/۲٪ افراد معتقد بودند افراد بالای ۴۵ سال نمی‌توانند خون اهدا کنند. از میان آن‌ها تنها ۳۶/۱٪ اهدای داوطلبانه داشتند(۱۰).

در مطالعه‌ای در شهر یزد در سال ۱۳۸۴، مهم‌ترین انگیزه اهدای خون بین زنان آن شهر، عمل خداپسندانه و کمک به هم‌نوع بود که با افزایش آگاهی، دفعات اهدای خون(عملکرد) افزایش یافت، هر چند که ۸۵٪ زنان این مطالعه، سابقه‌ای از اهدا نداشتند و کم‌خونی، نداشتن وقت، و ترس و عدم دسترسی آسان به مراکز اهدای خون را موانع اهدا ذکر کردند(۱۱). در مطالعه‌ای در ۸ استان کشور، ۷۵/۲٪ از زنان تحت مطالعه نسبت به اهدای خون نگرش منفی داشتند(۱۲).

در سیستان و بلوچستان، هرمزگان و خوزستان مطالعه مشترکی در سال ۱۳۸۵ انجام شد که نشان داد عدم آگاهی (شامل ندانستن مزایای اهدای خون و بی‌خطر بودن آن) مهم‌ترین مانع اهدای خون بوده است. در بحث نگرش نیز علل عدم مراجعه شامل ترس از خون و سوزن، ارجحیت حجامت و اثر منفی اهدای خون روی قوای جنسی بودند(۱۳).

همان‌طور که ذکر شد، ریشه بسیاری از علل و موانع عدم اهدای خون، عقاید و باورهای نادرست درمورد آن است. لذا در این مطالعه به منظور دستیابی به اهداف عمده آموزش و ایجاد انگیزه مراجعه‌کنندگان، میزان آگاهی، نگرش و عملکرد افراد تعیین می‌گردد، تا بدین‌وسیله برنامه‌ریزی لازم برای ارتقای سطح آگاهی و اصلاح نگرش و عملکرد اهدای خون به دست آید.

مواد و روش ها

مطالعه حاضر به صورت مقطعی و توصیفی ـ تحلیلی در سال ۱۳۸۶ در شهر زاهدان در محدوده سنی ۱۸ تا ۶۰ سال انجام شد. بر اساس مطالعه انجام شده در شهر یزد، شیوع اهدای خون ۱۵٪ برآورد شد که با α=۰/۰۵ ، حجم

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

نمونه ۳۱۹ نفر محاسبه گردید. از مراجعین بـه مطـب‌هـا و مراکز بهداشتی در پنج نقطه مختلف شهر(شـمال، جنـوب، شرق، غرب و مرکز) به طور تصادفی پرسشنامه‌ای در زمینه آگاهی، نگرش و رفتار تکمیل شد.

پرسشنامه‌ای شامل ۳۳ سؤال طراحی شد که ۶ سؤال در زمینه مشخصات فردی، ۷ سؤال در مورد سابقه اهدا، گروه خونی، تعداد دفعات و آخـرین بـار اهـدا، اهـدای مسـتمر، معافیت از اهدا و مواجه شدن با مشکل، ۴ سـؤال در مـورد آگاهی از فواید، فواصل اهدا، سن مناسب، بیشـترین علـت مصرف، ۸ سؤال در مورد نگرش افـراد نسـبت بـه اهـدای خون، ۵ سؤال سایر موارد از جمله انگیزه، تمایل و اهمیـت اهدای خون و ۳ سؤال در زمینه منابع کسب اطلاع و علـت عدم اهدای خون بود.

سؤالات آگاهی نمره ۰ تا ۲ و سؤالات نگرشی براسـاس طیف سه حالتی لیکرت به دلیـل پـایین بـودن سـواد مـردم منطقه انتخاب و از ۱ تا ۳ نمره‌گذاری شد.

روایی(Validity) پرسشنامه با ارسـال آن بـه تعـدادی از صاحب‌نظران و اعمال نظرات آنان صورت گرفت. پـس از آن پرسشنامه بر روی تعدادی از افراد جمعیت مورد مطالعه پیش‌آزمون شـد و مـوارد نـامفهوم، طـولانی و یـا دو پهلـو شناسایی و مجدداً اصلاح شد.

برای سؤالات پرسشنامه آلفای کرونبـاخ ۷۳٪ بـه دسـت آمد که قابلیت اعتماد(Reliability) آن را تایید می‌نماید.

پرسشنامه به روش مصاحبه مستقیم تکمیل شـد. سـپس نمره‌گذاری و با کمک نرم افزار SPSS ۱۱/۵ آنالیز شد.

از میانگین و درصد بـرای آنـالیز توصـیفی و از آزمـون همبسـتگی، T-test و آنـالیز واریـانس بـرای آمـار تحلیلـی استفاده شد.

یافته ها

در این مطالعـه تعـداد ۳۱۹ نفـر، شـامل ۱۹۶ نفـر مـرد (۶۱/۶٪) و ۱۲۲ نفر زن(۳۸/۴٪)، با طیـف سـنی ۱۸ تـا ۶۰ سـال مـورد پرسـش قـرار گرفتنـد. از ایـن تعـداد ۱۴۸ نفر(۴۶/۵٪) ۱۸ تـا ۲۵ سـال، ۱۰۶ نفـر(۳۳/۲٪) ۲۵ تـا ۳۵ سال و ۶۴ نفر(۲۰/۲٪) بالای ۳۵ سال سن داشتند. هم‌چنین ۱۸۳ نفر(۵۷/۴٪) متأهل بودند. از مجموع شرکت‌کننـدگان، ۶۷/۷٪ دارای مـذهب تشیـع، ۳۱٪ دارای مذهـب تسنـن و ۱/۳٪ دارای سـایـر مـذاهـب بـودنـد. میـزان تحصـیلات شرکت‌کنندگان به شرح زیر بود(جدول ۱):

جدول ۱: توزیع فراوانی سطح تحصیلات در افراد تحت مطالعه، زاهدان، ۱۳۸۶

سطح تحصیلات	تعداد	درصد
بی‌سواد	۱۸	۵/۶
ابتدایی یا حوزوی	۲۷	۸/۵
زیر دیپلم	۴۴	۱۳/۷
دیپلم	۱۰۳	۳۲/۳
کاردانی	۴۱	۱۲/۹
کارشناسی و بالاتر	۸۶	۲۷
جمع کل	۳۱۹	۱۰۰

۱۲۸نفر از شرکت کنندگان(۴۰/۱۲٪) سابقه قبلی اهدای خون داشتند که ۶۴ نفر(۴۹/۲٪) از این افراد ۱ یا ۲ بار، ۴۱ نفر(۳۲/۰۳٪) ۳ الی ۵ بار و ۲۴ نفر(۱۸/۷۵٪) بیش از ۵ بار اهدای خون داشتند. در بین افراد مورد مطالعه، تنها ۳۴ نفـر (۱۰/۷٪) سابقه اهدای خون مستمر و سالیانه داشتند.

۶۰٪ افراد طی یک سال قبل، ۲۹٪ بین ۵-۲ سال قبـل و ۱۱٪ بیش از ۵ سال قبل خون اهدا کرده بودند.

جدول ۲: توزیع فراوانی انگیزه افراد از اهدای خون در افراد تحت مطالعه، زاهدان، ۱۳۸۶

فواید اهدا	تعداد	درصد
کمک به هم نوع	۶۵	۲۰/۴
حفظ سلامتی	۳۱	۹/۷
صاف شدن خون	۴۶	۱۴/۴
تحریک خونسازی	۲۱	۶/۶
نمی‌دانم	۱۲۶	۳۹/۵
عدم پاسخ	۰	۰
سایر موارد	۳۰	۹/۴
جمع کل	۳۱۹	۱۰۰

میانگین آگاهی افراد ۱/۲۷ ± ۳/۴۴ از نمره ۸ بود؛ که بـا توجه به آزمون همبسـتگی پیرسـون(r=۰/۷۲ و p=۰/۲۰۳) ارتباط آماری معنی‌داری با سن مشاهده نشد. آزمـون T-test

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

جدول ۳: توزیع فراوانی نگرش افراد تحت مطالعه در مورد اهدای خون، زاهدان، ۱۳۸۶

نگرش	مخالفم n (درصد)	موافقم n (درصد)	نمی‌دانم n (درصد)
اهدای خون باعث پاک شدن خون اهداکننده می‌شود.	(۱۲/۲)۳۹	(۷۸/۴)۲۵۰	(۹/۴)۳۰
فکر می‌کنم خون کافی جهت اهدا ندارم.	(۵۹/۶)۱۹۰	(۲۸/۸)۹۲	(۱۱/۶)۳۷
برای برآوردشدن اسمم در لیست خیرین و چاپ آن خون اهدا می‌کنم.	(۸۸/۴)۲۸۲	(۴/۴)۱۴	(۷/۲)۲۳
اهدای خون روی قوای جنسی من اثر نامطلوب دارد.	(۷۲/۵)۲۳۱	(۷/۸)۲۵	(۱۹/۷)۶۳
خون نمی‌دهم چون ضعیف و لاغر می‌شوم.	(۷۶/۸)۲۴۵	(۱۵/۴)۴۹	(۷/۸)۲۵
اهدای خون برای زنان خطرناک است.	(۷۶/۷)۲۱۶	(۱۱/۶)۳۷	(۲۰/۷)۶۶
جهت حفظ سلامتی فردی خون اهدا می‌کنم.	(۱۵)۴۸	(۷۲/۱)۲۳۰	(۱۲/۹)۴۱
به جهت کسب درآمد خون اهدا می‌کنم.	(۹۴/۷)۳۰۲	(۰/۳)۱	(۵)۱۶

برای ارتباط آگاهی با جنس افراد مورد مطالعه انجام شد، (T=۲/۰۴۹ و p=/۰۴۱ و df=۳۱۶) که تفاوت معنی‌داری بین آگاهی دو جنس مشاهده شد؛ به این ترتیب که آگاهی زنان با میانگین ۱/۶ ± ۳/۷ بیشتر از آگاهی مردان با میانگین ۱/۸ ± ۳/۳ بود.

در این مطالعه انگیزه‌های اصلی اهدا، ۲۰/۴٪ کمک به هم نوع و ۱۴/۴٪ صاف شدن خون بوده است(جدول ۲).

بر اساس آنالیز واریانس، ارتباط معنی‌داری بین سطح تحصیلات افراد و آگاهی آنان در مورد اهدای خون مشاهده نشد.

میانگین نگرش شرکت‌کنندگان در مورد اهدای خون، ۲/۴۳ ± ۱۹/۸۲ از ۲۴ نمره بود(جدول ۳).

در این مطالعه بین نگرش با سن افراد مورد مطالعه با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و هم چنین بین نگرش با جنس افراد مورد مطالعه با استفاده از آزمون T-test ، ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده نشد. جهت تعیین ارتباط نگرش با سطح تحصیلات آزمون ANOVA استفاده شد که f =۸/۲۲۳ ، p<۰/۰۰۱ بود و تفاوت معنی‌داری مشاهده شد. به کمک آزمون scheffe ، تفاوت بین گروه‌های تحصیلی آزمون شد؛ به طوری که با p<۰/۰۱ بین نگرش افراد بی‌سواد و سایر مقاطع تحصیلی، تفاوت معنی‌دار مشاهده شد(p<۰/۰۰۱).

برای تعیین ارتباط بین اهدای خون و سن از آزمون T-test استفاده شد که با(T =۳/۸۶۵ ، p= ۰/۰۰۰۱ ، df=۳/۶) تفاوت معنی‌دار مشاهده شد؛ به طوری که افرادی که سابقه اهدای خون داشتند(میانگین سنی ۱۰ ± ۳۱/۶۷) نسبت به افرادی که سابقه اهدا نداشتند(میانگین سنی ۸/۹ ± ۲۷/۵۶) سن بالاتری داشتند. اما سابقه اهدای خون طی سال گذشته و سال‌های قبل از آن با سن افراد ارتباطی نشان نداد.

از آزمون کای‌دو برای تعیین ارتباط بین اهدای خون و جنس استفاده شد؛ که با توجه به x =۳/۸۰۷ ، p =۰/ ۰۰۲ و df =۱ ، مردان(۴۹٪) به طور معنی‌داری بیشتر از زنان(۳۱/۱٪) اهدای خون داشتند. اما بین اهدای خون و سطح تحصیلات، وضع تاهل و مذهب تفاوتی مشاهده نگردید.

سابقه اهدای خون با آگاهی افراد ارتباط معنی‌دار نداشت و با نگرش ارتباط معنی‌دار منفی داشت.

۲۰۳ نفر از شرکت‌کنندگان(۶۳/۶٪)، نقش انتقال خون را در حفظ سلامت جامعه «خیلی مهم» دانستند. در مورد میزان تمایل افراد به اهدای خون، نتایج این گونه بود: ۷۷ نفر(۲۴/۲٪) خیلی زیاد؛ ۱۲۵ نفر(۳۹/۳٪) زیاد؛ ۹۹ نفر (۳۱/۱٪) کم و ۱۷ نفر(۵/۵٪) بدون تمایل به اهدا بودند.

شایع‌ترین روش آشنایی افراد با اهدای خون، رادیو و تلویزیون و مطبوعات ۱۴۹ نفر(۴۶/۷٪)، رؤیت مراکز انتقال خون ۴۶ نفر(۱۴/۶٪) و تبلیغات سطح شهر ۳۸ نفر(۱۲٪)

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

بوده است.

علل مهم عدم اهدای خون در شرکت‌کنندگان مطالعه، در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: توزیع فراوانی علل عدم اهدای خون از طرف افراد تحت مطالعه، زاهدان، ۱۳۸۶

علت عدم اهدای خون	تعداد	درصد
عدم سلامتی کافی	۷۷	۲۴/۱۳
نداشتن شرایط اهدا	۸۵	۲۴/۶۴
عدم وقت کافی	۸۹	۲۷/۸۹
عدم دسترسی به پایگاه‌های انتقال خون	۲۲	۶/۸۹
سابقه بد ذهنی نسبت به انتقال خون	۷	۲/۱۹
ترس از ابتلا به بیماری	۲۳	۷/۲۱
ترس از سوزن و خون	۲۳	۷/۲۱
عدم آشنایی با شرایط اهدا	۳۹	۱۲/۲۲
عدم توانایی خانم‌ها در اهدا	۷	۲/۱۹
سایر موارد	۲۰	۶/۲۶

بحث

مطالعه حاضر نشان داد که سطح آگاهی افراد شرکت‌کننده، در مورد شرایط اهدای خون و موارد مصرف آن در حد متوسط(با میانگین ۱/۷۲ ± ۳/۳۴) بود. بیشترین آگاهی در مورد موارد مصرف و کمترین آگاهی افراد از شرط حداکثر سن برای اهدا بود. با توجه به میانگین ۳۱/۰۲٪ آگاهی شرکت‌کنندگان از شرایط اهدا (مانند محدوده سنی، موارد مصرف و فواصل اهدا) توجه به این موضوع، باید در برنامه‌های آموزشی در اولویت قرار گیرد.

در این مطالعه، با وجود آن که ۹۶/۵٪ افراد نقش انتقال خون را در حفظ سلامت جامعه«مهم» و «خیلی مهم» می‌دانستند و اگر چه ۶۳/۵٪ افراد تمایل«زیاد» و «خیلی زیاد» برای اهدای خون داشتند؛ اما تنها ۴۲/۳٪ آنان سابقه حداقل یک بار اهدای خون داشتند. لذا به نظر می‌رسد از آن جا که سابقه اهدای خون با آگاهی ارتباط ندارد و حتی با نگرش ارتباط منفی نشان می‌دهد، می‌توان احتمال داد که رفتار افراد برای اهدای خون تحت تاثیر عوامل دیگری باشد که باید مورد بررسی قرار گیرد. در این مطالعه تنها ۱۰/۷٪ افراد سابقه اهدای مستمر داشتند؛ لذا یادآوری اهدای خون مستمر به افراد بار اول، همانند مطالعه اصفهان به صورت ارسال کارت، می‌تواند در مراجعه مجدد این افراد سودمند باشد(۱۴).

همانند بیشتر مطالعه‌ها در این زمینه، در این مطالعه نیز مهم‌ترین انگیزه اهدای خون، کمک به هم نوع بود(۱۵، ۱۱، ۸، ۶، ۴)، ولی با مطالعه لیتوانی که دریافت پول را مهم‌ترین انگیزه اهدای خون می‌دانستند هم‌خوانی نداشت(۷).

در مطالعه حاضر عده زیادی(۱۴/۴٪) «صاف شدن خون» را دلیل اهدای خون خود ذکر کردند. وجود چنین انگیزه‌ای می‌تواند سلامت اهدای خون را به مخاطره بیاندازد؛ لذا شایسته است اصلاح این نگرش در برنامه‌های آموزش همگانی گنجانده شود.

نداشتن وقت و عدم آگاهی کافی از شرایط اهدا و مدت زمانی را که این فرآیند از اهداکننده می‌گیرد، مهم‌ترین موانع برای اهدای خون در افراد مورد مطالعه ما بود. این نتایج مشابه با مطالعه‌های توگو و عربستان و مخالف با نتایج مطالعه شیراز بود که ترس از عوارض را مانع اهدای خون می‌دانستند(۱۶، ۱۰، ۹).

هر چند در مطالعه حاضر ارتباطی بین آگاهی و عملکرد با سطح تحصیلات افراد یافت نشد، اما نگرش افراد بی‌سواد به طور مشخصی نامناسب‌تر از افراد با سواد بود. در مطالعه مشابهی در یزد، سطح تحصیلات ارتباط مستقیمی با آگاهی، نگرش و عملکرد افراد داشت(۱۱). هم‌چنین در مطالعه‌ای در تبریز، رابطه مستقیمی بین سطح تحصیلات اهداکنندگان و استفاده از جزوات آموزشی، پوستر و تابلوهای تبلیغاتی و در نتیجه آگاهی بیشتر وجود داشت(۱۷). بالا بردن امکان دسترسی به اهدای خون و توجه ویژه به استفاده از تریبون‌های فرهنگی و مذهبی در کنار سایر ابزارهای اطلاع‌رسانی در این منطقه، می‌تواند از اولویت‌های آموزش همگانی باشد.

گرچه گروه‌های سنی بالاتر به دلیل بالا بودن سن، سابقه اهدای خون بیشتری داشتند، اما بین اهداکنندگانی که یک سال قبل خون اهدا کرده بودند، از نظر سن تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

در این مطالعه مانند سایر مطالعه‌ها در ایران، مهم‌ترین

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

انگیزه افراد از اهدای خون کمک به همنوع و اجر معنوی آن بود که این اعتقاد، به عنوان یک عامل محرک قدرتمند، می‌تواند دستیابی به جلب مشارکت عمومی برای تهیه خونی سالم را آسان‌تر نماید.

به کارگیری ابزار رسانه‌ای مانند رادیو، تلویزیون و مطبوعات که در این مطالعه نیز به عنوان شایع‌ترین روش‌های آشنایی و اطلاع مردم با اهدای خون بودند و نصب تبلیغات شهری در مکان‌های مناسب، می‌تواند آموزش همگانی را مؤثرتر سازد. همان‌گونه که در این مطالعه مشخص شد، توجه به دو گروه از مخاطبین در محتوای برنامه‌های آموزشی و تبلیغاتی ضروری است. گروه اول جوانان، که مشارکت کمتری در اهدا داشتند و گروه دوم افراد بی‌سواد؛ که در مورد اخیر اجرای برنامه‌های خاص از طریق رادیو و تلویزیون جهت دستیابی به افزایش آگاهی و اصلاح نگرش نادرست این افراد می‌تواند یک راه حل پیشنهادی باشد.

احداث پایگاه‌های انتقال خون متعدد در مکان‌های در دسترس و با ساعات کاری مختلف برای آن دسته از افرادی که وقت کافی برای اهدا ندارند، راه حلی برای مشارکت بیشتر این اهداکنندگان در امر اهدای خون خواهد بود.

نتیجه‌گیری

در مجموع می‌توان اشاره کرد که اولویت‌های محتوای برنامه‌های آموزشی باید بیش از پیش بر پایه آموزش و یادآوری شرایط اهدا و بحث و روشنگری در مورد باورهای غلط در مورد اهدای خون در گروه‌های مختلف باشد و نه صرفاً لزوم اهدای خون؛ چرا که علی‌رغم این که اکثریت افراد جامعه، اهدای خون را امری لازم برای سلامت جامعه می‌دانستند؛ کمتر از نیمی از آنان سابقه اهدا داشتند.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از کلیه شرکت‌کنندگان در طرح و از همکاری دکتر علیرضا جهانتیغ و دکتر حمید مهرابی تشکر و قدردانی می‌نماییم.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

References :

1- Attar M, Meraat N, Yavari MT, Javadzadeh Shahshahani H. Making a Difference Recruiting Voluntary Non-Remunerated Blood Donors. Tehran: Tohfe, Boshra; 2005. p. 2-16.
2- Abolghasemi H, Maghsudlu M, Amini Kafi-Abad S, Cheraghali A. Introduction to Iranian Blood Transfusion Organization and Blood safety in Iran. Iranian J Publ Health 2009; 38(1): 82-7.
3- Maghsudlu M, Nasizadeh S, Abolghasemi H, Ahmadyar Sh. Blood donation and donor recruitment in Iran from 1998 through 2007: ten year's experience. Transfusion 2009; 49: 2346-51.
4- Olaiya MA, Alakija W, Ajala A, Olatunji RO. Knowledge, attitude, beliefs and motivation towards blood donation among blood donors in Lagos, Nigeria. Transfus Med 2004; 14(1): 13-7.
5- Tabrizi Namini M, Teimuri Naghdeh H, Kia Daliri K, Khadir M, Kia Hashemi O, Gharehbaghian A, *et al*. Safe Blood and Blood Products, WHO Distance Learning Material. Tehran: Zohd and IBTO. 2006. p. 141-311.
6- Hosain GM, Anisuzzaman M, Begum A. Knowledge and attitude towards voluntary blood donation among Dhaka University students in Bangladesh. East Afr Med J 1997; 74(9): 549-53.
7- Buciuniene I, Stonienë L, Blazeviciene A, Kazlauskaite R, Skudiene V. Blood donors' motivation and attitude to non-remunerated blood donation in Lithuania. BMC Public Health 2006; 6:166.
8- Godin G, Sheeran P, Conner M, Germain M, Blondeau D, Gagné C, *et al.* Factors explaining the intention to give blood among the general population. Vox Sang 2005; 89(3): 140-9.
9- Agbovi KK, Kolou M, Fétéké L, Haudrechy D, North ML, Ségbéna AY. [Knowledge, attitudes and practices about blood donation. A sociological study among the population of Lomé in Togo]. Transfus Clin Biol 2006 Oct;13(4):260-5 [Article in French].
10- Alam M, Masalmeh Bel D. Knowledge, attitudes and practices regarding blood donation among the Saudi population. Saudi Med J 2004; 25(3): 318-21.
11- Javadzadeh Shahshahani H, Yavari MT, Attar M, Ahmadiyeh MH. Knowledge, attitude and practice study about blood donation in the urban population of Yazd, Iran, 2004. Transfus Med 2006; 16(6): 403-9.
12- Khadir M, Maghsudlu M, Gharehbaghian A, Danandeh E, Faghih H, Vafaiyan V, *et al*. The evaluation of the attitude of Iranian women towards blood donation. Sci J Iran Blood Transfus Org 2004; 1(1): 27-34.
13- Damari B, Torabian S, Gharehbaghian A. The survey of preventive view and beliefs of voluntary blood donation among people in 3 provinces of Hormozgan, Sistan-baluchestan and Khuzestan. Sci J Iran Blood Transfus Org 2006; 3(2): 133-43.
14- Massaeli Z, Jaberi MR, Hariri MM. Effect of recruitment of first time blood donors on donors return behavior in Isfahan. Sci J Iran Blood Transfus Org 2007; 3(5): 397-403.
15- Bazazataei A, Davarnia B, SadegyyeAharry S, Haghighy S, Azami A. Evaluation of knowledge and attitude of female teachers and students (above 17 years of age) about donation in ardabil province girl high schools. Sci J Iran Blood Transfus Org 2006; 2(7): 365-72.
16- Kasraian L, Torab Jahromi SA. A motivation survey of blood donation in Shiraz Blood Transfusion Center. Sci J Iran Blood Transfus Org 2006; 2(6): 259-67.
17- Ilbeigi Sh, Gharehbaghian A, Moghadam A, Dehkhoda R, Sarvi H, Zoghi F, *et al.* Evaluation of awareness of blood donors exposed to educational materials about safe blood donation in Tabriz in 1384. Sci J Iran Blood Transfus Org 2004; 1(1): 27-34.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]

Original Article

Knowledge, attitude and practice of the population of Zahedan province about blood donation

Rakhshani F.[1], Sanei Moghaddam E .[2,3], Soltani Sabi M.[4], Rakhshani T.[5]

[1]*Faculty of Health, Health Promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran*
[2]*Iranian Blood Transfusion Organization, Research Center, Tehran, Iran*
[3]*Zahedan Regional Educational Blood Transfusion Center, Zahedan, Iran*
[4]*Faculty of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran*
[5]*Red Crescent of Islamic Republic of Iran, Tehran, Iran*

Abstract

Background and Objectives

Blood donation rate in developed countries is 18 times higher than developing countries. It is estimated that if only five percent of Iran population embark on blood donation, it will be adequate for community needs to be met. The study of the knowledge and attitude on a population basis helps managers make better plans to promote blood donation behavior.

Materials and Methods

In a cross-sectional study in 2007, 319 cases aged between 18 to 60 years were selected randomly from five different geographical places in Zahedan. A structured questionnaire was used for data collection; to extract relevant information from respondents to complete the questionnaires, interviews were conducted. Then, the obtained data were finally analyzed by correlation, t-test, and ANOVA using SPSS 11.5.

Results

The mean age of participants was 29 years. Out of the total number of participants, 61.6% were male and 57.4% married. Out of the same number, 40.1% had donated blood at least once in the past; out of the latter 50% had donated more than thrice and 10.7% regularly. The mean score of knowledge was 3.4% ± 1.3 out of 8 and the mean score of attitude 19.8 ± 2.4 out of 24. The lowest knowledge rate pertained to "proper age for donation". Men had donated more significantly than others. The main source of information for blood donors was radio and television.

Conclusions

The results showed that for blood donation to be promoted, spiritual motivation should be enhanced.

Key words: Blood donation, Knowledge, Attitude
Sci J Iran Blood Transfus Org 2010; 7(1): 9-16

Received: 21 Jul 2008
Accepted: 12 Dec 2009

Correspondence: Rakhshani F., PhD of Health Education. Professor of Faculty of Health, Zahedan University of Medical Sciences.
P.O.Box: 589, Zahedan, Iran. Tel: (+9821) 66707537; Fax : (+9821) 66705035
E-mail: *Rakhshani@health.gov.ir*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2025-12-07]